

Slováci a mýtus demokratického národného obrodzenia

Branislav Michalka

22. mája 2019 † *História* † *Slovenské dejiny*

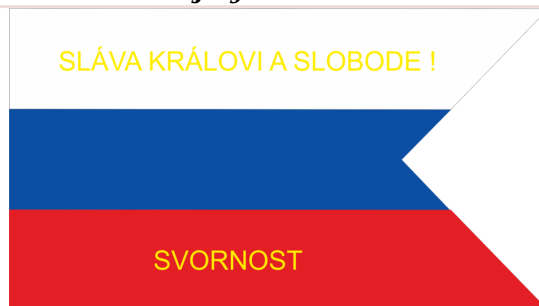

Foto: zástava slovenských dobrovoľníkov z roku 1848, zdroj: wikipedia.com

Rok 1848 býva v slovenskej liberálno – národnej a ľavicovo – národnej historiografii prezentovaný ako národná „revolúcia“, ktorej sa zúčastnili Slováci spolu s ostatnými európskymi národmi, počas tzv. „Jari národov“. Tak tieto európske udalosti rada označuje liberálna a ľavicová tradícia. Skutočnosť však nie je taká jednoznačná. Odhliadnuc od masovej prezieravej ľahostajnosti Slovákov k udalostiam v roku 1848, tak ona menšina angažovaných Slovákov, podobne ako Chorvátov alebo obyvateľov Tirolska; ale väčšinou aj Čechov a Moravanov, stáli v tomto revolučnom boji na strane cisára, Viedne a teda kontrarevolúcie; aj keď motivácia jednotlivých národov mohla byť samozrejme odlišná.

Tento fakt predstavoval značnú traumu pre aktérov liberálnej a ľavicovej interpretácie dejín Slovákov po roku 1918, keď sa republikánska liberálna demokracia stala oficiálnou politickou doktrínou. To, čo bolo pred rokom 1918 vnímané ako pozitívum vernosti panovníkovi, sa stalo zrazu temnou škvrnou na dejinách národa. Podobne ako utajované Štúrovo názory na demokraciu, Francúzsku revolúciu či jeho pozitívny vzťah k ruskému, „samodežavnému“ monarchizmu. Z podobného súdka „neprijemných“ názorov a skutočností by sa dali vytiahnuť názory ďalších prominentov: Bajzove kázne a články proti Francúzskej revolúcii; podobné ako aj u Hugolína Gavloviča. Ale aj Záborského protiromantické výpady voči Štúrovcovi alebo Vajanského protimasarykovské, protižidovské a konzervatívne názory.

Preto sa začal vyrábať mýtus o slovenskom „povstaní“ a dokonca „revolúcii“ v roku 1848. Tak boli tieto udalosti pomenované vo všetkých učebniciach po roku 1918.

Kamufláž udalostí z roku 1848 sa ukázala žiadúcou po tom, ako sa povojnová (1918) pražská (negatívna) interpretácia jazykovej a politickej separácie slovenského národa, od národa českého, stala oficiálnou doktrínou. V diele profesora Arne Nováka, ale aj Slováka Milana Hodžu, bola snaha Slovákov o jazykovú nezávislosť interpretovaná krkolomne ako prejav „maďarónstva.“ Motiváciou Bajzu, Bernoláka, ale aj Štúra a Hurbana pre ich snahu odtrhnúť jazykovo a politicky Slovákov od Čechov, bolo podľa Nováka ich sympatizovanie s Uhorskom a uhorskou šľachtou,

Foto: Ján Francisci, zdroj: wikipedia.sk

ktorej sa buď cítili byť príslušníkmi (Bernolák), alebo jej slúžili. Vznikla tak kuriózna situácia, vlečúca sa v podstate až podnes, v rámci ktorej boli jedni a tie isté osoby označované zároveň za:

- maďarónov (Čechmi a Čechoslovákmi)
- panslávov a čechofilov (Maďarmi)
- kontrarevolucionárov a reakcionárov (komunistami a ľavičiarimi, českými liberálmi)
- revolucionárov (národnými liberálmi)
- vernými poddanými Habsburgovcov (Nemcami, Chorvátmi, Slovákmi do roku 1918)
- zradcami revolúcie (Maďarmi, Čechmi)

Po roku 1918 vznikol podobný ideový chaos ako po roku 1989. To čo bolo predtým interpretované ako pozitívum, stalo sa odrazu negatívom. Je samozrejmé, že nastalo kolosálne obracanie kabátov a reinterpretácia dejín; o to grotesknejšia, že na podobný obrat sa nikto nepripravoval a bolo treba doslova klamať, aby si človek uchoval pozíciu. Samotný „tatiček“ Masaryk išiel príkladom a stal sa z neho bojovník za českú samostatnosť, napriek tomu, že pred vojnou vystupoval celé desaťročia ako odporca českej samostatnosti.

Zaskočení Slováci odrazu stáli pred viacerými dilemami:

1) Zjednotenie Čechov a Slovákov sa stalo štátnou doktrínou a teda každý kto proti nemu vystupoval bol odrazu zlý. Avšak je pravdou, že bernolákovci a štúrovci proti nemu vystupovali a to tak z národných, ako niektorí aj náboženských (katolíci verzus husitizmus) dôvodov. Ako to teda naraďiť aby boli zároveň dobrí a pritom neklamať?

2) Ale vznik ČSR bol interpretovaný zároveň ako akt oslobodenia slovenského národa a to mal byť dôvod, prečo mali byť Slováci voči nemu lojálni. Ak by nebolo oslobodenie národa, nemalo by pre Slovákov ani zmysel pričlenenie k Čechom, ako k de jure – osloboditeľom. To však predpokladá jednoznačne, že bolo **čo** oslobodiť a teda existoval nejaký oslobodený samostatný národ, ktorému sa to aj patrične zdôrazňovalo. Z toho vyplýva následná dvojtvárnosť:

a) na jednej strane sa v Prahe tvrdilo, že neexistuje samostatný slovenský národ, len kmeň, čiastka národa Československého, avšak za

b) vedelo sa, že Slováci vidia zmysel ČSR len v tom, že je ich národným osloboditeľom

a preto sa tvrdilo, že boj Slovákov proti maďarskému útlaku a za národnú identitu bol správny, ale zároveň boli predstavitelia tohto odboja (Bernolák, Štúr, Vajanský a nakoniec aj Hlinka) zlými a dokonca „maďarónmi.“ Do tohto chaosu sa okrem sporov etnických pridali ešte rôzne interpretácie sociálne a politické. Slovenskí národní buditeľia boli raz konzervatívni kontrarevolucionári, milovníci uhorského zemanstva, inokedy zas pokrokoví hegeliani a kamaráti Bakunina a Friča.

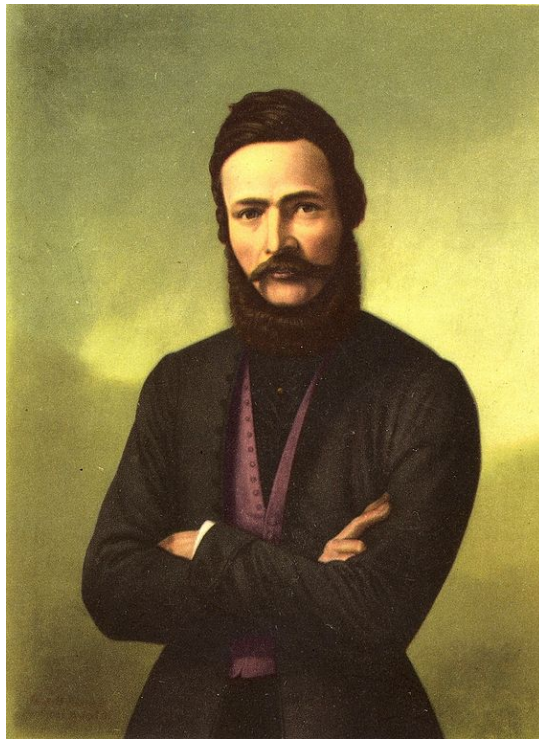

Foto: L. Štúr, zdroj: wikipedia.sk

Rozpliešť tento gordický uzol tak, aby sa liberálne-demokratický cap nažral a národná kapusta zostala celá sa pokúšali desiatky dejepisných akrobatov. V rýchlo sa meniacom politicko-dejinnom vývoji 20. storočia, kde životnosť jednej interpretácie často netrvá dlhšie ako 10 rokov, však podobné pokusy museli nutne zlyhať. Navyše vzhľadom na určité ideovo politické konštanty 20. a 21. storočia musia nutne znovu vyskakovať z tejto večnej Pandorinej skrinky problémy.

Ideologické konštanty politickej korekcie dejín sú nasledovné:

- liberálna demokracia, alebo aspoň demokracia je najlepší politický systém
- stavovská spoločnosť je zlá
- Uhorsko bolo horšie ako Československo
- Habsburgovci, protireformácia a štátny katolicizmus boli zlé
- dejiny sveta spejú k stále vyššiemu a lepšiemu pokroku ľudstva
- demokracia, sloboda, rovnosť, tolerancia, sekularizmus sú vyjadrením tohto pokroku
- všetky deje, z ktorých vzišiel súčasný liberálne-demokratický stav je nutné interpretovať buď ako predstupne tohto stavu, alebo jeho brzdy.

Všetko čo nesúhlasí s týmito tvrdeniami je interpretované ako zlo. Ako sa dá rozpliešť tento gordický uzol? Ľahko – treba povedať pravdu.

A pravdou je, že slovenskí buditelia vo svojej väčšine, ak pominieme okrajových radikálov ako boli napr. Janko Král alebo Juraj Fándly, boli reálne: konzervatívci, odmietali demokraciu, revolúciu a socializmus, uvažovali o konštitučnej monarchii, podporovali cisára a legitimitu. V rokoch 1848-49 sa nielenže pridali na

stranu Viedne a cisára, čo by sa ešte dalo interpretovať ako pragmatický ťah, ale vítali a obdivovali ruskú cársku armádu a v ruskom autokratickom cárovi Mikulášovi I. videli záchrancu. A ten skutočne nebol liberálnym demokratom. Štúrov spis Slovanstvo a svet budúcnosti je len potvrdením tohto konzervatívneho, protirevolučného trendu.

Od roku 1918 ale predovšetkým od roku 1948 sa celé dejiny slovenského obrodzenia prevrátili o 180 stupňov. Za obrazom katolíckych kňazov a biskupov, luteránskych slavjanofilov a obdivovateľov samodržavia, za odporcami feminizmu a masarykovského humanizmu, sa začali krvopotne a umelo hľadať nejaké „revolučné“ živly, ktoré tam neboli. A tento pokrytecký kameň (spolu s ďalšími fikciami z rokov 1918, 1944, 1948, 1968 a 1989) leží slovenským dejinám na bruchu, alebo v bruchu ak chcete, tak, že si nemôžu nijako slobodne odgrnúť. Ak totiž existuje niečo ako národný charakter alebo inštinkt, tak potom je jeden prvok, ktorý sa v slovenskom národe opakuje s nehynúcou pravidelnosťou – tajomná príťažlivosť uprednostnenia zachovávanía (konzervovania) pred zmenou. Skrátka – nerevolučnosť. Čím skôr pochopíme vlastný naturel a prestaneme sa hrať na pokrokových, liberálnych a demokratických, tak tým skôr sa nám uľaví. Ak nie, tak potom je ešte jedna možnosť ako si uľaviť – prestať byť Slovákmi. A na tom sa už tiež pracuje.

Foto: biskup Štefan Moyzes

Zdroj: wikipedia.sk

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/rok-1848-slovaci-a-mytus-demokratickeho-narodneho-obrodzenia/>